

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ДОЦІЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Робота присвячена актуальній проблемі формування творчого потенціалу майбутніх викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти. У вступній частині підкреслюється важливість розвитку творчого потенціалу майбутніх викладачів іноземних мов. В основній частині викладається припущення автора, що використання 21st Century Reading Creative Thinking and Reading with TED Talks на заняттях з домашнього читання дисципліни «Практичний курс основної іноземної мови (англійської)» сприятиме розвитку творчого мислення та формуватиме творчий потенціал майбутніх викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти. Статтю завершено висновками експериментальної перевірки припущення автора. Автор наводить відомості, що ілюструють та підтверджують основні положення статті. Статтю адресовано теоретикам та практикам, які досліджують творчість та творчий потенціал особистості.

Ключові слова: творчий потенціал, майбутні викладачі іноземних мов, заклади вищої освіти, домашнє читання, критичне мислення.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Проблема формування творчого потенціалу майбутнього викладача іноземних мов заслуговує на особливу увагу серед науковців та практиків, які шукають шляхи удосконалення якості освітнього процесу у закладах вищої освіти України. Сучасне українське суспільство конче потребує випускників закладів вищої освіти з добре розвиненим творчим потенціалом, що допоможе їм успішно та впевнено використовувати отримані глибокі знання, практичні навички та вміння на ринку праці, який постійно змінюється. На цьому наголошує і Закон України «Про освіту», ухваленому Верховною Радою України 5 вересня 2017 року, і Національна доктрина розвитку освіти, і Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). Зазначені офіційні документи ставлять перед українською освітою завдання розвивати творчі здібності людини, які разом з інтелектуальними здібностями допоможуть випускнику успішно самореалізуватися та спрямувати свою діяльність на благо українського народу задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [4, 6]. Відповідно до концепції сучасності, випускники закладів вищої освіти мають володіти навичками XXI-го століття. Це, в свою чергу, допоможе їм успішно жити, реалізуватися та творчо підходити до вирішення проблем повсякденного життя суспільства, яке розвивається в умовах глобалізації. Тому, важливо дослідити, як формується та розвивається творчий потенціал майбутніх викладачів іноземних мов у закладі вищої освіти, та експериментально перевірити, чи сприяє успішному формуванню творчого потенціалу майбутніх викладачів іноземних мов використання домашнього читання на заняттях з дисципліни «Практичний курс основної іноземної мови (англійської)».

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Дослідженням творчості, творчого потенціалу особистості займаються чимало видатних вітчизняних та зарубіжних вчених, науковців та освітян. Ми підтримуємо теорію С. Сисоєвої [5] та В. Моляко [3], що студенти, які мають добре розвинене творче мислення мають вищі показники творчих умінь і творчої активності, а відтак і вищий рівень професійної підготовки фахівців. Тому, ми погоджуємося з думкою С. Сисоєвої, що розвиток творчості має бути присутнім у підготовці майбутніх фахівців педагогічного профілю [5, с. 195].

Головна ідея даної статті поглиблює вже відомі підходи до викладання іноземної мови, які постулюють, що використання творчих вправ та різних видів діяльності на заняттях з дисципліни «Практичний курс основної іноземної мови (англійської)», зокрема, домашнього читання, удосконалює ключові мовні навички, формує та розвиває творчий потенціал, і, водночас, залучає інші нагальні навички XXI-го століття, зокрема, глобальну та міжкультурну свідомість, інформаційну та медіа грамотність, творче та критичне мислення майбутніх викладачів іноземних мов.

Формування цілей статті... Отже, мета статті – експериментально перевірити доцільність використання курсу 21st Century Reading Creative thinking and Reading with TED Talks на заняттях з дисципліни «Практичний курс основної іноземної мови (англійської)», як шлях реалізації однієї з умов формування творчого потенціалу майбутніх викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження... Читання іноземною мовою як засіб спілкування та комунікації є, поряд з іншими ключовими навичками (говоріння, усне мовлення, письмо) важливим видом мовленнєвої діяльності, яким студенти (майбутні викладачі іноземних мов) закладів вищої освіти мають оволодіти згідно з вимогами навчальної програми дисципліни «Практичний курс основної іноземної мови (англійської)» та Державного стандарту з іноземних мов. Для формування практичних вмінь читання, і, водночас, розвитку творчого потенціалу майбутніх викладачів іноземних мов неабияке значення має характер текстів. Від якості текстового матеріалу залежить зацікавленість і продуктивність діяльності студентів на заняттях з

домашнього читання. Тому при виборі текстів для читання англійською мовою ми керувалися низкою вимог, зокрема:

- пізнавальна цінність текстів. Тексти будуються на матеріалах, які включають відомості з найрізноманітніших галузей людських знань;
- відповідність текстів рівню мовної підготовки студентів. Тексти відповідають рівню англійської мови студентів;
- розвивальна та виховна цінність текстів. Тексти сприяють формуванню та розвитку творчого потенціалу та морально-етичних якостей читців.

Прийнято вважати, що необхідно навчати студентів трьома видами читання, зокрема:

- читання з метою пошуку необхідної інформації;
- читання з розумінням основного змісту тексту;
- читання з повним розумінням тексту.

Читання з метою пошуку необхідної інформації включає в себе пошук інформації, яка знаходиться в тексті, але яка не є цікавою для читців. Коли студенти знають, як організований текст, це дозволяє їм швидко локалізувати інформацію. Цей вид читання дозволяє знайти інформацію, яка виражена власними назвами, числами, прописними літерами, тощо.

Вміння читати текст з розумінням основного змісту тексту дозволяє студентам отримати загальну ідею автора. Заголовки текстів та підзаголовки допомагають швидше зрозуміти про що йдеться в тексті. Вивчення структури та організації тексту теж допомагають загальному розумінню. Такий вид читання не означає, що студенти мають прочитати текст, щоб знайти основні пункти тексту. Вивчаючи організацію тексту, звертаючи увагу на заголовки та підзаголовки студенти отримують чітку уяву того, про що йдеться в тексті.

Читання з розумінням основного змісту тексту. Такий вид читання бажано використовувати після виконання вправ на розвиток навичок читання з розумінням основного тексту. На даному етапі, акцентується увага на основні моменти, які були виділені під час читання з розумінням основного змісту тексту. На цьому етапі важливо розвивати вміння розуміння, як автор презентує власну думку.

Для перевірки гіпотези про те, чи можливо навчити студентів розуміти та творчо реагувати на ідеї та зміст текстів англійською мовою на заняттях з домашнього читання дисципліни "Практичний курс основної іноземної мови (англійської)" автор статті використовує новий курс National Geographic Learning видавництва Cengage Learning, який називається 21st Century Reading Creative Thinking and Reading with TED Talks. Автори курсу - Laurie Blass, Jessica Williams, and Collen Sheils [1]. Метою даного курсу є, по-перше, навчити студентів розвивати власні навички різних видів читання, по-друге, вчитися оцінювати ідеї та думки, які представляють учасники медіа конференції TED Talks, по-третє, стимулювати студентів розвивати власне творче мислення за допомогою методів розвитку навичок критичного мислення, зокрема:

- детальний аналіз статті чи сюжету з метою виокремлення ключових моментів та аргументів;
- використання наявних свідчень, щоб оцінити чи можна вважати презентовану інформацію достовірною, доречною та достатньою;
- обмірковування та обґрунтування рішень проблеми, які базуються на логічних висновках;
- формулювання висновків, з того що автор/ка хотів/ла непрямо сказати, інтерпретування фігуральної мови;
- синтезування ідей з різних джерел для того, щоб зробити власний висновок або судження;
- передбачення, що відбудеться в тексті або в майбутньому;
- роздумування над ідеями автора і застосування цих ідей у інших контекстах.

В даному курсі використовуються окремі компоненти моделі Р. Пола "Елементи думки" [7]. Коротко, опишемо цю модель. Ця модель представлена у формі кола та складається з восьми базисних структур. Кругла форма моделі передбачає, що всі елементи однаково важливі у формуванні думки. Водночас, кожен елемент може бути, як початком формування думки, так і її завершальним етапом. Коли відбувається процес мислення, ми мислимо задля досягнення певної мети, з певної точки зору, яка базується на певних припущеннях, і веде до певних висновків та наслідків. Під час мислення ми використовуємо концепції, ідеї та теорії, інтерпретуємо дані, ставимо під сумнів інформацію, задаємо запитання, вирішуємо проблеми, та справляємось із завданнями. Отже, в процесі мислення ми генеруємо цілі, ставимо проблемні питання, використовуємо існуючу інформацію, використовуємо концепції, робимо висновки, припускаємо, втілюємо певну точку зору. Кожна з структур певним чином впливає на іншу. Якщо ми змінюємо нашу мету, ми ставимо інші запитання і ставимо інші завдання. Змінюючи запитання та завдання, ми шукаємо іншу інформацію та дані. Зібравши нову інформацію та дані ми змінюємо власну точку зору. І далі по колу (Рис.1).

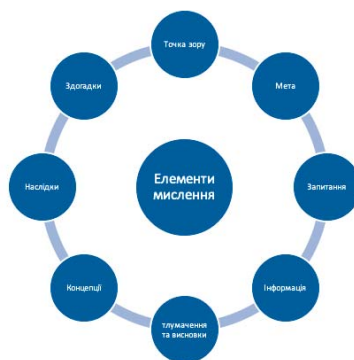

Рис. 1. Елементи мислення Річарда Пола

В експерименті взяли участь 47 студентів II курсу, напряду підготовки “Філологія” Гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серед учасників 38 дівчат та 9 хлопців віком від 19-ти до 23-ох років. Серед учасників українці за національністю та один лівієць. Всі учасники експерименту не є носіями англійської мови.

На початку експерименту автор проаналізувала проблеми, які виникають під час підготовки майбутніх викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти. Ми поставили студентам наступні запитання: Чи є виваженим ваше рішення стати викладачем іноземних мов? Чи орієнтується навчальний процес закладу вищої освіти на формування творчого потенціалу майбутніх викладачів іноземних мов? Чи ефективні методи та технології, які використовуються для формування творчого потенціалу майбутніх викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти? Чи відповідає рівень підготовки випускника потребам сфери освіти? Які навички та вміння є пріоритетними для викладача іноземних мов у закладах вищої освіти?

Ми з’ясували, що лише 74% майбутніх викладачів іноземних мов свідомо обрали цю кар’єру. Проте, як показує статистика працевлаштування випускників лише третина з них поєднає своє життя з кар’єрою викладача іноземних мов. Можливими причинами можуть стати низька заробітна плата викладача іноземних мов, відсутність навичок творчого та критичного мислення, погано розвинений або зовсім не сформований творчий потенціал фахівця. Наявність цих негативних факторів ускладнюють процес адаптації випускника закладу вищої освіти до вимог ринку праці.

Цікавими стали відповіді на запитання про рівень підготовки майбутнього викладача іноземних мов. Наведемо деякі з них.

Маргарита, 22 роки, українка: “Я не впевнена, що буду викладачем іноземних мов. Адже, викладач іноземних мов у закладі вищої освіти має вільно володіти іноземною мовою, бути впевненою у правильності використання граматики, лексичного запасу, мовних кліше, тощо. Мова викладача має бути автоматичною, що унеможливує ризик граматичних, фонетичних, інтонаційних помилок. Водночас, викладач має бути творчим, вміти доречно використовувати творчі завдання задля досягнення цілей заняття. Це зробить навчальний процес не лише цікавим, але й розвивальним для студентів. Творчий викладач власним прикладом мотивує своїх студентів бути творчими”.

Аліна, 19 років, українка: “Я хочу поєднати своє майбутнє з викладанням іноземної мови, зокрема, англійської у закладах вищої освіти. Я думаю, що я буду гарним творчим викладачем. Я вмію уявляти себе на місці інших та передбачати, що і як необхідно зробити в тій чи іншій ситуації. На мою думку, викладач має досконало володіти англійською мовою, добре орієнтуватися в різних підходах до вивчення англійської мови, бути впевненою у правильному виборі методів та засобів викладання англійської мови. І, головне, бути творчим, уміти адаптуватися в різних ситуаціях, знаходити не одне, а декілька рішень однієї проблеми, творчо мислити. Цьому всьому ми маємо навчитись у закладі вищої освіти”.

Отже, для майбутніх викладачів іноземних мов важливим є якісна професійна підготовка, зокрема, глибоке знання іноземної мови. Водночас, сучасні студенти вимагають від професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти, застосування методів та технологій навчального процесу, які збагатять їх творчий потенціал, а, відтак, навчать їх розвивати навички та вміння, конче необхідні у сучасному суспільстві.

На початку експерименту була проведена діагностика особистісної творчості та оцінка творчого потенціалу. Автор використала адаптований тест для діагностики особистісної творчості Е. Туніка [2, с. 387-393]. Ця методика дозволяє визначити чотири особливості творчої особистості, зокрема, допитливість, уяву, складність і схильність до ризику. На думку автора, ці якості мають бути присутні у майбутніх викладачів іноземних мов з добре сформованим творчим потенціалом. Які основні критеріальні прояви досліджуваних факторів?

Допитливість. Суб'єкти з вираженою допитливістю задають відкриті запитання, які вимагають розширеної відповіді, їм подобається вивчати будову предметів. Вони постійно шукають нові шляхи вирішення проблеми чи завдання. Люблять експериментувати із власним мисленням, використовують кожну можливість з метою пізнання навколишнього світу.

Уява. Суб'єкти з розвинутою уявою вміють придумувати розповіді про місця, яких вони ніколи не бачили, ставити себе на місце інших з метою оцінки їхніх дій і можливих наслідків, уявляють, які засоби вони використовуватимуть для вирішення поставленої проблеми, або такої, яка виникла внаслідок ситуації, що склалася. Зображене на малюнках і на картинах сприймають по-особливому, незвично. Виражають подив на кожну нову ідею або подію.

Складність. Суб'єкти проявляють інтерес до складних речей та ідей. Ставлять перед собою складні завдання. Люблять вивчати або досліджувати щось без сторонньої допомоги. Проявляють наполегливість при досягненні поставленої мети. Водночас, пропонують надто складні шляхи вирішення проблеми.

Схильність до ризику. Суб'єкти схильні відстоювати власну точку зору навіть, якщо її не підтримують оточуючі. Ставлять перед собою високі цілі і шукають способи та шляхи досягнення цих цілей. Люблять все нове і не піддаються чужим думкам. Їх не цікавить незадоволення або незгода оточуючих. Вони надають перевагу ризикувати, щоб дізнатися, що з цього вийде.

Цей опитувальник дозволяє оцінити, в якій мірі здатними на ризик, допитливими, що володіють уявою і котрі надають перевагу складним ідеям вважають себе учасники експерименту, майбутні викладачі іноземних мов. З 50 пунктів 12 тверджень відносяться до допитливості, 12 – до уяви, 13 – до здатності йти на ризик, 13 тверджень відносяться до фактору складності.

Якщо всі відповіді співпадають з ключем, то сумарний бал може дорівнювати 100, якщо не позначені пункти “не знаю”. Якщо учасник дає всі відповіді у формі “може бути”, то його оцінка може скласти 50 балів у разі відсутності відповідей “не знаю”.

Кількісний результат зазначених факторів визначається шляхом підсумовування всіх відповідей, які співпадають з ключем, і відповідей «може бути», і вирахуванням з цієї суми всіх відповідей “не знаю”.

При оцінці даних опитувальника ми використали вище зазначені чотири фактори, які тісно корелюють з творчими проявами особистості. Автор отримала чотири показники по кожному фактору, а також загальний сумарний показник. За результатами опитувальника хлопці показали кращі результати, ніж дівчата. Водночас, 17,2 % дівчат вважають, що вони мають добре розвинуту уяву і лише 16,9% хлопців впевнені, що вміють уявляти. Така якість як допитливість притаманна 16,6% хлопців і 15,6% дівчат. Значна різниця між хлопцями та дівчатами виявилась у такій характеристиці, як схильність до ризику. Лише 15,4% дівчат готові йти на ризик, не звертати увагу на думку оточуючих, задля досягнення власної мети. Хлопці більш рішучі, і не переймаються, коли оточуючі висловлюють своє незадоволення. 17,8% осіб чоловічої статі воліють йти на ризик, щоб дізнатися, що з цього вийде. 16,0% дівчат і 16,5% хлопців орієнтованих на пізнання складних явищ, проявляють інтерес до складних речей та ідей. Схематично дані опитувальника представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Результати діагностики творчої особистості (за Е. Тунік)

Фактор творчої особистості	Дівчата	Хлопці
Уява	17,2	16,9
Допитливість	15,6	16,6
Схильність до ризику	15,4	17,8
Складність	16,0	16,5
Разом	64,2	67,8

Проведена діагностика творчої особистості серед майбутніх викладачів іноземних мов показує, що цим вище людина оцінює себе, позитивно сприймає себе, тим більше творчою особистістю, допитливою, з добре розвинутою уявою, здатною ризикувати, і братися за вирішення складних завдань та проблем вона є.

Висновки... Сформулюємо основні висновки про використання курсу в процесі підготовки майбутніх викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти. Використовуючи даний курс, студенти не лише розвивають навички читання, збагачують словниковий запас, а розвивають власне творче мислення, обговорюючи та аналізуючи кожний текст та *TED Talk*. Творче мислення дозволяє їм по-новому сприймати середовище, яке їх оточує. Розвинете творче мислення спонукає майбутніх викладачів закладів вищої освіти постійно удосконалюватись та розвивати власний творчий потенціал.

Використана література:

1. Blass L., Williams J., Sheils C. 21st Century Reading Creative Thinking and Reading with TED Talks. Boston, 2015. 192 p.
2. Божидарник Т., Василик Н. Креативний менеджмент: навчальний посібник. Херсон, 2014. 387-393.

3. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці. Київ, 1989. 48 с.
4. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. (2001). Освіта. 11– 18 липня, 2-6.
5. Сисоєва С. Творчий розвиток фахівців в умовах магістратури. 2014. С. 195.
6. Україна. Верховна Рада України. Закон України «Про освіту». No 2145-VIII. (2017). сайт.URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
7. The Elements of Thought. One by one. сайт. URL: <https://theelementsofthought.org/the-elements-of-thought-one-by-one/>

Соловьева Е.В.

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ПРОВЕРКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДОМАШНЕГО ЧТЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Работа посвящена актуальной проблеме формирования творческого потенциала будущих преподавателей иностранных языков в заведениях высшего образования. Во вступительной части подчеркивается важность развития творческого потенциала будущих преподавателей иностранных языков. В основной части предлагается предположение автора, что использование 21st Century Reading Creative Thinking and Reading with TED Talks на занятиях домашнего чтения дисциплины «Практический курс первого иностранного языка (английского)» способствует развитию творческого мышления и будет формировать творческий потенциал будущих преподавателей иностранных языков у заведениях высшего образования. Статья заканчивается выводами экспериментальной проверки гипотезы автора. Автор наводит ведомости, которые иллюстрируют и подтверждают основные положения статьи. Статья адресуется теоретикам и практикам, которые исследуют творчество и творческий потенциал личности.

Ключевые слова: творческий потенциал, будущие преподаватели иностранного языка, заведения высшего образования, домашнее чтение, критическое мышление.

Soloviova O.V.

EXPERIMENTAL TESTING OF HOME READING WHEN TRAINING FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

The issue of creativity and creative potential is urgent in contemporary Ukraine. A well-developed creative potential of future foreign language teachers will enable them, first, to be competitive at a labour market which is constantly changing. Second, they will feel confident and creative enough to meet challenges of contemporary academic process, and deal with 21st century young generation. The ability to think creatively is among bullet qualities of a future foreign language teacher. Ukraine's official documents concerning higher education also underline and highlight the crucial need of the development of creative skills in students. Thus, it is necessary to choose and utilize relevant methods and tools to develop creative potential of students while training them as foreign language teachers. The presented article hypothesizes that the use of 21st Century Reading Creative Thinking and Reading with TED Talks at home reading classes will cultivate students' creative thinking skills and develop their creative potential. The author reviews types of reading, briefly outlining each of them and presents evidence of the importance of exploiting R. Paul's model "Elements of Thought". 47 students, both male and female, are involved in the experiment. The nationality of them is Ukrainian and one Lebanese. The age is between 19 and 23. All students are non-native English speakers. Students were asked some questions to evaluate their readiness for a teaching career, and answered a questionnaire based on E.Tunik's evaluator to assess their imagination, risk-taking, curiosity, and complexity. The article gives outcomes of these to advocate the launch of the experiment.

Key words: creative potential, future foreign language teachers, establishment of higher education, home reading, critical thinking.

Подано до редакції 15.11.2018.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Л.В.Канішевською

УДК 373.3.016 : 811.161. 2 : 003.031

© 2018

Чабайовська М.І.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПИСЬМА ДОДАТКОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ БУКВ УКРАЇНСЬКОГО АЛФАВІТУ, РОЗДІЛОВИХ ЗНАКІВ ТА ЦИФР

Актуальність проблеми визначається потребою вдосконалення системи підготовки майбутніх учителів початкової школи в педагогічних ЗВО до навчання письма.

Констатується, що у вчених немає єдиної думки щодо кількості та назв елементів літер української абетки; потребує детальнішого висвітлення питання методики навчання їх письма та письма розділових знаків і цифр.

У статті описано методику навчання письма додаткових елементів літер українського алфавіту, розділових знаків і цифр.

Подано рекомендації щодо застосування авторської методики навчання письма в педагогічних ЗВО та в початковій школі.

Ключові слова: підготовка майбутніх учителів початкової школи, додаткові елементи букв, український алфавіт, розділові знаки, цифри, методика навчання письма.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Головною умовою навчання письма молодших школярів є професійна компетентність педагога. Професійна компетентність – це єдність теоретичної та практичної готовності його до професійної діяльності, здатність ефективно діяти у стандартних та проблемних ситуаціях, що виникають в освітньому процесі, зокрема, на уроках навчання грамоти (письма) у 1 класі та української мови в 2-4 класах.